

Kulturnämnden

Utvecklingsplan för nationella minoriteter

Ordförandens förslag

1. Kulturnämnden antar föreliggande förslag på långsiktiga strategiska insatser.

Sammanfattning

I ärendet *Nationella minoriteter* på kulturnämndens sammanträde den 16 april presenterades en tidsplan med ett antal insatser som kulturnämnden skulle genomföra under 2015. De insatser som har gjorts och de slutsatser som dragits därutav ligger till grund för de strategiska insatsområdena:

- kompetensutveckling
- att synliggöra minoritetssamhället för majoritetssamhället
- nationella minoriteternas möjligheter att behålla sina kulturella rötter och språk
- samråd och dialog

I ärendet finns följande dokument

1. Beslutsförslag 2015-11-20

Beskrivning av ärendet och skälen för förslaget

Bakgrund

På kulturnämndens sammanträde den 16 april 2015 fick kulturchefen i uppdrag att återkomma till kulturnämnden den 14 december 2015 med förslag på utvecklingsplan gällande kulturnämndens arbete med nationella minoriteter. De insatserna ligger till grund för det förslag till långsiktiga strategiska insatsområden gällande kulturnämndens arbete med nationella minoriteter.

För att leva upp till lagens intentioner om att nationella minoriteter bör ges möjlighet att påverka i frågor som berör dem har kulturnämnden inlett dialog med minoriteterna med utgångspunkt i remissversionen av *Regional kulturplan för Skåne 2016-2019*. Remissversionen av Regional kulturplan för Skåne 2016-2019 skickades därför till ett urval minoritetsorganisationer. (Se bilaga)

Genomförda insatser under 2015

Remissvar på Regional kulturplan för Skåne 2016-2019

Remissvar inkom från Sverigefinska riksförbundet södra Sveriges distrikt, Malmö Suomi Förening samt Romskt informations- och kunskapscenter. Samtliga var positiva till att kulturnämnden prioriterat målgruppen nationella minoriteter och ser fram emot fortsatt dialog och samarbete framöver. Förvaltningen har under hösten tagit kontakt med Samer i Syd samt Svenska Tornedalingars Riksförbund. Båda organisationerna är positiva till att kulturnämnden valt att göra nationella minoriteter till en prioriterad målgrupp och ser fram emot fortsatt dialog och samarbete framöver. Kontakt med någon judisk organisation är ännu inte etablerad.

Under hösten har förvaltningen också träffat styrelseledamöter i Sverigefinska riksförbundet södra Sveriges distrikt för ett etablera kontakt och påbörja dialog om hur kulturnämnden kan stötta och främja förbundets arbete i Skåne. Sverigefinska riksförbundet södra Sveriges distrikt uttryckte en oro över en allt äldre medlemskader och behovet av att rekrytera yngre medlemmar. Liknande problematik finns i Västra Götalandsregionen (VGR) och Kommittén för Rättighetsfrågor i VGR har låtit ta fram två undersökningar i arbetet med att stärka den sverigefinska minoriteten. Dessa två rapporter, *Unga sverigefinnars syn på identitet och språk – en kartläggning av aktuell forskning* (2013) och *Sverigefinne? – om identitet och längtan. En intervjustudie med unga sverigefinnar* (2014) är framtagna av Contextio Ethnographic.

De tre regionala museernas enskilda remissvar på *Regional kulturplan för Skåne 2016-2019* beskriver kulturnämndens beslut att prioritera nationella minoriteter som positivt. Några få andra verksamhetsbidragsmottagare har i sina remissvar noterat att nationella minoriteter är en prioriterad målgrupp utan att lägga någon värdering i om det är positivt eller negativt.

Remissvaret på *Regional kulturplan för Skåne 2016-2019* från bibliotekschefs nätverket i Skåne tydliggör problematiken med att det finns väldigt många andra språkgrupper att tillgodose med litteratur att de har svårt att se varför de ska prioritera de nationella minoritetsspråken. Även rapporten *Biblioteken och de nationella minoriteterna – hur svenska folkbibliotek arbetar för romer, judar, tornedalingar, samer och sverigefinnar* som Institutionen för kulturvetenskaper vid Linnéuniversitetet i Växjö gjort på uppdrag av Svensk biblioteksförening, belyser att området är eftersatt på

biblioteken. Bibliotekslagstiftningen 5 § anger att biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna, bland annat genom att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken.

Förvaltningen har startat upp en dialog med Romskt informations- och kunskapscenter i Malmö. Tillsammans planeras kompetensutvecklingsinsatser med utgångspunkt i lagen om minoriteter och minoritetsspråk samt bibliotekslagens paragraf om nationella minoriteter för bibliotekspersonal i Skåne i början av 2016.

Nationellt och regionalt tjänstemannanätverk

Utvecklare med förvaltningsövergripande ansvar för nationella minoriteter ingår i både regionalt och nationellt nätverk kring nationella minoriteter. I det nationella nätverket ingår tjänstepersoner som arbetar med nationella minoriteter i andra regioner och landsting. Sammanfattande är Stockholms läns landsting. De nationella nätverksmötena har gett värdefull information om hur andra regioner och landsting valt att organisera sitt minoritetsarbete. Som regel är tjänsten inte placerad inom kulturförvaltningen utan på mer övergripande nivå i organisationen.

I det regionala nätverket ingår tjänstepersoner från kommunerna, Region Skåne (Koncernkontoret och Kultur Skåne) samt Länsstyrelsen Skåne som är sammankallande. Länsstyrelsen Skåne arrangerade en utbildningsdag om den nationella minoritetslagstiftningen den 19 augusti tillsammans med Malmö stad där nätverket bjöds in.

Ansvarig utvecklare har deltagit i två nationella nätverksmöten samt ett regionalt förutom utbildningsdagen.

Samråd med de nationella minoriteterna

Att hålla samråd med de nationella minoriteterna i Skåne åligger Region Skåne enligt *Handlingsplan för Region Skånes arbete med att säkerställa de nationella minoriteternas rättigheter*. Kultur kan vara en punkt på samråden och kulturnämndens presidium kan delta på dem vid behov. Eftersom Region Skåne inte har bjudit in till samråd har kulturnämnden inte samrått med de nationella minoriteterna under 2015. Under hösten 2015 görs en intern översyn av hur Region Skånes arbete med nationella minoriteter ska organiseras.

Inventering av vad kommunerna gör

Genom att titta på 13 slumpvis utvalda skånska kommuners hemsidor kan slutsatsen dras att minoritetsfrågorna inte ligger högt upp på agendan. (Se bilaga). En sökning på ”nationella minoriteter” på kommunernas webbplatser visar att flertalet kommuner har sparsam eller ingen information om eller riktad till nationella minoriteter på sina hemsidor. Remissvaren från kommunerna gällande *Regional kulturplan för Skåne 2016-2019* stödjer

denna slutsats. Fem kommuner av de 13 undersökta som har någon form av information på sina hemsidor är Klippans, Malmö, Helsingborg, Lund och Trelleborg. Anledningen till detta är att både Malmö och Helsingborg är nationella pilotkommuner inom projektet *Romsk inkludering – en strategi 2012-2032* där fem pilotkommuner prioriterades 2012-2015. Malmö har också Romskt informations- och kunskapscenter som har ett kommunövergripande ansvar inom Malmö stad. Dessutom är Malmö finskt förvaltningsområde från 1 februari 2015. Klippans kommun har mycket information om de nationella minoriteterna och dess rättigheter, men ingenting om hur de arbetar med och för dessa. (Anledningen till den myckna informationen är att Samer i Syds ordförande bor i Klippans kommun, är engagerad i kommunpolitiken där och har skrivit texten). Trelleborgs kommun är förvaltningsområde för finska och informerar en del om det och nationella minoriteter i stort på sin hemsida. Även Lunds kommun informerar om de nationella minoriteternas rättigheter. Anledningen till att inventeringen gjordes är för att se hur Region Skåne kan behöva stödja kommunerna i sitt arbete med nationella minoriteter.

Utvecklingsbidrag

En genomgång av de utvecklingsbidrag som beviljats medel av kultur- nämnden vår och höst 2014 samt vår 2015 har gjorts. Av samtliga 100 beviljade utvecklingsbidrag finns ett som belyste någon nationell minoritetskultur. Det var Moriska paviljongen som beviljats bidrag våren 2014 för att lyfta fram bredden av judiska kultur idag tillsammans med Föreningen för Judisk kultur i Sverige.

Kompetensutveckling för kulturnämnden och förvaltningen

Kulturnämnden har inte erbjudits grundläggande utbildning inom området som utlovat men kommer att erbjudas detta i början av 2016. Kulturförvaltningen har fått en genomgång av lagen. Förvaltningen samt kulturnämndens presidium fick inbjudan till utbildningsdag som arrangerades av Malmö stad i samarbete med Länsstyrelsen Skåne den 19 augusti.

Lagstiftning och uppföljning

Sedan 2010 har Länsstyrelsen Stockholm och Sametinget ansvar för att samordna och följa upp minoritetspolitiken i Sverige. Uppföljningen redovisas till regeringen i en årlig rapport. I regeringsuppdraget ingår också att vara behjälpliga med information och utbildning till länsstyrelser, regioner/landsting samt kommuner. Enligt Länsstyrelsen Stockholm kommer lagstiftningen att ses över då det framkommit att den upplevs som otydlig och svårtolkad, vilket gör att insatserna runt om i landet inte blir likvärdiga. En skärpt lagstiftning kan innebära att regeringen tillsätter en tillsynsmyndighet som ska se till att lagen efterlevs. I dagsläget finns ingen tillsyn, endast uppföljning. (Se bilaga.)

Lagstiftningen, *Handlingsplan för Region Skånes arbete med att säkerställa de nationella minoriteternas rättigheter* och de slutsatser som dragits under året är det material som ligger till grund för riktning och innehåll i de långsiktiga strategiska insatser som föreslås.

Strategiska insatsområden

Uppföljningsmyndigheterna betonar särskilt att det är långsiktiga insatser, inte enstaka projekt, som är att föredra om det ska bli någon stadigvarande effekt av de insatser som görs. Därför ser kulturnämnden följande fyra insatsområden som strategiskt viktiga att prioritera långsiktigt:

- Kompetensutveckling
- Att synliggöra minoritetssamhället för majoritetssamhället
- Nationella minoriteters möjligheter att behålla sina kulturella rötter och språk
- Samråd och dialog

De strategiska insatserna följer *Regional kulturplan för Skåne 2016-2019* tidsmässigt. Därefter bör de strategiska insatsområdena utvärderas och revideras.

Kompetensutveckling

Fortsatta kompetenshöjande åtgärder för Region Skånes kulturnämnd och kulturförvaltning är strategiskt viktigt för det fortsatta arbetet. Speciellt eftersom nationella minoriteter är en prioriterad målgrupp i *Regional kulturplan för Skåne 2016-2019*.

Behovet av kompetensutveckling för kommunerna och kulturlivet i stort har synliggjorts i de remissvar som kulturnämnden mottagit på *Regional kulturplan för Skåne 2016-2019*. Okunskapen om lagstiftningen och de nationella minoriteternas rättigheter är påtaglig. Långsiktigt arbete för att öka kompetensen hos kulturnämndens intressenter är prioriterat. Det gäller såväl kommunpolitiker som tjänstepersoner inom kommunala kulturförvaltningar, bibliotekspersonal och bidragsmottagare.

Kompetensutveckling hänger ihop med insatsen ”Att synliggöra minoritetssamhället för majoritetssamhället”. Om kunskapsnivån höjs bland kulturnämndens intressenter blir medvetenheten större och då är det enklare att synliggöra minoriteterna för majoriteten.

Att synliggöra minoritetssamhället för majoritetssamhället

Kulturnämnden kan verka för att synliggöra minoritetssamhället för majoritetssamhället på olika sätt. Olika former av synliggörande insatser skapar ökad förståelse för de nationella minoriteternas kultur, språk och levnadsvillkor – både ur ett historiskt perspektiv och idag.

Kulturnämnden kan samverka och ha dialog med kommunerna i Skåne, Länsstyrelsen Skåne, civilsamhället, folkbildningen och andra aktörer. Kulturnämnden kan, ensam eller tillsammans med andra, verka för kunskapsspridning och synliggörande genom att arrangera seminarier, konferenser eller utbildningsdagar där goda exempel lyfts fram.

Ett sätt att synliggöra minoriteterna för en stor del av Skånes befolkning är via biblioteken. I många skånska kommuner fyller biblioteken en viktig funktion som kommunens kulturhus och samlingspunkt. Genom medvetet strategiskt arbete kan biblioteken bidra till att synliggöra minoritetssamhället för majoritetssamhället genom att exempelvis köpa in böcker på minoritetsspråken, synliggöra det bokbestånd som finns, tillhandahålla tidningar och magasin på minoritetsspråken eller bjuda in författare som tillhör någon nationell minoritet. Denna strävan mot att synliggöra minoriteternas kultur och språk kan kulturnämnden stödja.

Kulturnämnden kan också genom att skriva in nationella minoriteter som en prioriterad målgrupp i villkoren för verksamhetsbidrag, bidra till att verksamhetsbidragsmottagarna aktivt förhåller sig till de nationella minoriteternas språk och kultur. Det gäller både som professionella kulturaktörer men också som deltagare och publik.

Tillgång till teater, litteratur, film och musik på de nationella minoritetsspråken är viktigt för respektive språks revitalisering och utveckling. Kulturnämnden prioriterar att barn och unga nås av ett kvalitativt kulturutbud på finska, romani chib, jiddisch, samiska och meänkieli.

Kulturnämnden föreslås förstärka utvecklingsbidragsanslaget och i kriterierna betona möjligheten att söka utvecklingsbidrag för projekt som planeras och genomförs tillsammans med någon av de nationella minoriteterna och gärna särskilt stärka barn och ungdomars möjlighet att bevara och utveckla sin kultur och sitt språk.

Nationella minoriteternas möjligheter att behålla sina kulturella rötter och språk

Genom att utlysa sökbara projektmedel som endast de nationella minoriteternas föreningar, organisationer och institutioner får söka kan kulturnämnden främja och stärka deras egenmakt. Ansökningsförfarandet kan med fördel vara coachande och stödet ska gå till projekt som vill stärka, utveckla, synliggöra eller på annat sätt främja nationella minoriteters kulturverksamhet. Projekt som syftar till att främja barns och ungdomars möjlighet att bevara och utveckla sina kulturella rötter och revitalisering av minoritetsspråken prioriteras. Projektiden och handlägningsprocessen bör vara löpande under året och en summa av 200 000 kr per år är rimlig att avsätta.

Erfarenheter från Malmö stad och Helsingborg stad sedan flera år tillbaka visar på nyttan med löpande ansökningsförfarande i kombination med ett coachande arbetssätt.

Genom att inrätta sökbara projektmedel predestinerade till de nationella minoriteterna får kulturnämnden ett instrument för att under perioden 2016-2019 skapa sig en överblick över vilka organisationer som söker och för vilka arrangemang. En sammanställning och analys av de projektansökningar som kommit in samt vilka som beviljats medel bör göras efter två år. En översyn av kriterierna bör göras i samband med analysen. Efter år 2019 kan kulturnämnden utvärdera om särskilda sökbara medel för de nationella minoriteterna är något att fortsatt prioritera.

Samråd och dialog

Kulturnämnden kan ingå i Region Skånes samrådsmöten med företrädare för de nationella minoriteterna vid behov. Kulturnämnden bör också ha löpande dialog om enskilda sakfrågor med respektive minoritetsgrupps företrädare mellan samrådsmötena.

Ekonomiska konsekvenser och finansiering

Kulturnämnden avsätter en summa pengar i verksamhetsplan och budget 2016.

Juridisk bedömning

Samråd med regionjurist har inte bedömts nödvändig.

Miljökonsekvenser

Det är omöjligt att göra en rimlig bedömning av miljökonsekvenser. Insatser så som konferenser och utbildningar förläggs naturligtvis på platser som är åtkomliga med kollektivtrafik i största möjliga utsträckning.

Samverkan med berörda fackliga organisationer

Ingen samverkan/MBL-förhandling har bedömts nödvändig i detta ärende.

Uppföljning

Uppföljning och revidering av de långsiktiga insatserna görs i form av skriftlig delredovisning 2017 och slutredovisning 2019 till kulturnämnden.

Yngve Petersson
Tjänstgörande ordförande

Gitte Grönfeld Wille
Kulturchef

Bilaga

Kompletterande information om genomförda insatser under 2015

Remissversion av Regional kulturplan för Skåne 2016-2019

De organisationer som fick information om remissversionen av Regional kulturplan för Skåne 2016-2019 är:

- Judiska Centralrådet Sverige
- Föreningen resandefolkets riksorganisation
- Judiska församlingen Malmö
- Riksförbundet Romer i Europa
- Romska Kulturcentret Malmö
- Romska ungdomsförbundet i Malmö
- Romskt informations- och kunskapscenter
- Samer i Syd
- Malmö Suomi Förening
- Svenska Samers Riksförbund
- Svenska Tornedalingars Riksförbund
- Sverigefinska riksförbundet
- Sverigefinska riksförbundet södra Sveriges distrikt.

Inventering av vad kommunerna gör

De 13 kommuner som ingick i inventeringen är:

- Klippan
- Malmö
- Helsingborg
- Kristianstad
- Hässleholm
- Landskrona
- Lund
- Ystad
- Sjöbo
- Bromölla
- Hörby
- Skurup
- Trelleborg.

Lagstiftning och uppföljning

År 2010 trädde lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk i kraft. Syftet var att förstärka de nationella minoriteternas rättigheter. Ytterst är minoritetslagen en del av de mänskliga rättigheterna och handlar om att skydda och främja att de nationella minoriteternas språk och kultur fortsatt hålls levande i Sverige. Delaktighet och inflytande är enligt Europarådet förutsättningar för att de nationella minoriteternas rättigheter ska kunna förverkligas. Att stärka inflytandet är en viktig del av den svenska minoritetspolitiken.

De regioner/landsting som är förvaltningsområde för ett eller flera minoritetsspråk får statsbidrag. Hur statsbidraget ska användas bör beslutas i samråd med de minoriteter som ingår i förvaltningsområdet. Region Skåne är förvaltningsområde för finska.